

Epistemologia terorii

Dr. ANTONIO FRATTASIO*

Traducere din italiană în română:

KOPI KYÇYKU

Redactor științific și autor al prefeței:
Chestor de poliție, Dr. Gheorghe Popa
Editura ERA, București, 2006

Dacă fiecare dintre noi i se adresează propriului trecut, își aduce aminte că firul memoriei, la o anumită vârstă se întrerupe. Nu ne este îngăduit, așadar, să mergem și să pătrundem în timpul începuturilor copilăriei noastre. Totuși, dacă ne uităm cu atenție la chipul unui micuț care plânge de foame, atunci ne apucă o rătăcire, o amețeală fără sfârșit. Țandări dintr-o vreme lipsită de memorie. Este ca unda unui tsunami, care se înalță din prăpăstiile Inconștientului nostru, doborând la vârsta matură Eul nostru fragil. Atunci în mintea noastră își face loc o inspirație. La început ea este aidoma luminii slabe a unei plase de pescuit îndepărtate, care se mișcă încoace și încolo în orizontul întunecat al mării, mai apoi însă țâșnește ca un fulger iluminând o noapte furtunoasă... Când ne naștem, cea dintâi idee confuză a noastră, imboldul care ne împinge să ne facem primele mișcări este că, dacă Non-Eul, acela pe care apoi îl vom recunoaște ca fiind mama noastră, nu ne hrănește, murim de foame. Stimulentul foametei ne face să plângem și să ne pierdem speranța. Suntem singuri și neputincioși. Nedestoinici să ne mișcăm, să comunicăm decât prin rătăcirea noastră: și tocmai atunci ne asaltează teroarea morții.

Așadar, teroarea este o stare de spirit prezentă în fiecare om și de-a lungul întregii existenței sale. Pe traseul obositor și chinuitor al creșterii noastre, foarte curând (cel mult la cea

de-a noua lună a vieții), când suntem deja în stare să distingem chipul cald, liniștitor și blând al Mamei noastre, suntem frământați de un alt monstru care ne vine de la Non-Eu, provocându-ne un alt tip de panică: acela de a fi sfâșiați. Aceasta e o moștenire pe care o ducem cu sine din vremuri îndepărtate, chiar foarte îndepărtate. Este un dar primit din partea strămoșilor noștri, oamenilor-maimuță, care, părăsind pădurile dense pline de ploi, s-au ridicat în picioare și au străbătut savanele nesfârșite, visând pământuri uitate. Au devenit pradă și hrană pentru marii carnivori, așteptând însă vremurile care deja s-au adevărit. Încetul cu încetul, Eul va dezvolta această imagine. Va ști să facă diferența dintre frica de un animal oarecare și cea provocată de fiara cea mai crudă: un om-dușman. Aceasta din urmă este, în schimb, o moștenire proaspătă. Ne vine din partea lui *homo sapiens sapiens*.

Într-adevăr, reprezentarea nimicirii de către un alt om, este componenta cea mai puternică și determinantă a raporturilor sociale care generic sunt denotate prin numele de război. În orice caz, înainte de a ne apuca de analiza diferitelor tipuri de războaie, este necesar să înțelegem originea și controlarea terorii. Pentru aceasta vom trasa aspectele psihologice ce-l caracterizează pe terorist ca subiect individual.

CAPITOLUL I

Psihopatologia cotidiană a unui terorist

Această analiză a fost realizată grație studiului făcut de către aceia care au acționat în cadrul unor formațiuni teroriste de origine mic-burgheză, trăind într-un mediu socio-cultural de tip occidental. În cazul extremismului de tip religios, cum ar fi cel islamic sau

de tip oriental, în afara văditelor diferențe culturale, întrucât, până în momentul de față, nu au fost dovedite alte deosebiri genetice și nici ambientale în stare să schimbe mecanismul psihologiei în profunzime, putem considera în mod plauzibil că reflecțiile care urmează sunt valabile pentru toate cazurile.

Psihogeneza terorismului

Lapsus-urile și mai ales visurile au fost dintotdeauna obiect de foarte mare interes pentru Om. Genialitatea și *ubris*-ul lui Freud au consistat tocmai în "simplifica-rea" fenomenului care l-a însoțit până la pântecel medicinei, îndepărtându-l de exclusivitatea magiei, a religiei și a filozofiei.

Astfel, studierea neuroticilor ne-a făcut capabili să înțelegem neurozele, acestea din urmă deschizându-ne porțile studiului psihologiei adâncului. Între timp, să-l înțelegi pe terorist și să-i studiezi psihopatologia, înseamnă și să afli, să înțelegi geneza terorii.

Cea dintâi dezvoltare mintală: Eul Arhaic

Din câte se știe azi, Eul se diferențiază sub influența și acțiunea lumii exterioare. În momentul nașterii, noul-născut încă nu este dotat cu Eul. În mod cert însă, își percepe "frământarea" și "oboseala". Din punct de vedere fiziologic, putem deduce că

în faza oboselii noul-născut cade pradă somnului care reprezintă pierderea conștiinței. Deci, viața copilului este o alternanță între o stare de foamete sau de alte tulburări, care îi provoacă o tensiune, și o stare de săturare și de bunăstare, care înlocuiește somnul și care reprezintă eliberarea de către stimulenți interni. Pornind de la această constatare, ajungem la următoarea convin-gere:

La început... este vorba doar de perceperea unei tensiuni, a unui "quid" intern, care este începutul gândirii. Este ca și cum te ai afla într-o noapte fără stele, în care apare o licărire ce înfățișează parcă un orizont improbabil. Acest stadiu, în psihologie este cunoscut ca "narcisism primar". În această fază, la fiecare stimulent subiectul reacționează printr-o descărcare, ce reprezintă sfârșitul tensiunii și produce o stare blândă de bunăstare. În consecință, în orice fază a vieții, mai ales la maturitate, această stare prea fericită, a Raiului Pierdut, a acestui vis pe care îl purtăm înăuntru, constând într-o adevărată și proprie tensiune psihică, este denumită "narcisism".

Imediat după această fază, suntem pregătiți pentru următoarea dezvoltare, care ne permite să facem deosebirea dintre perceperea care se concretizează în practică și memorizarea a ceea ce am perceput. Într-adevăr, se crede că, atunci când Eul este în stare să realizeze această deosebire între perceperea și perceputul, obține și posibilitatea să se apere împotriva influenței agresive a stimulenților realității. Această protecție de către încărcarea excesivă a stimulenților exteriori, se materializează prin suspendarea sau distorsionarea funcției de percepție. Este nașterea, sau mai exact este formarea Eului Arhaic. Distorsiunea până la suspendarea stimulenților exteriori până la urmă imită alternarea stării de veghe cu

somnul. De fapt, în binecuvântata lume a somnului, Eul se scufundă în Sine¹, unde se refugiază într-o situație pe care aș defini-o extatică, unde nimic nu poate tulbura sensul absolut al bunăstării în care se află. Este ca și cum s-ar sparge un buton, s-ar stinge lumina și nu se mai vede nimic, rămânând singuri în liniște absolută. Eul se stinge și cădem în prăpastie, ne scufundăm în lumea misterioasă și aproape necunoscut al instinctelor noastre, al cunoștințelor noastre genetice.

Cea dintâi neuroză a teroristului: atotputernicia și autostima Eului Arhaic

Când începe să încuie în sine lumea exterioară sau părți ale ei, Eul Arhaic începe să se simtă atotputernic. Există urme în care se întâlnește această condiție originară. În special se observă permanența acestei amintiri examinând miturile și religiile mai antice: așa-zisul sentiment oceanic. În această fază de desprindere, de diferențiere între Eul și Non-Eul, Sinele încearcă să-l evite prin două

¹ Cea mai bună literatură științifică îi opune Eului pe Es (pronumele personal la persoana a treia în germană). Prefer să folosesc termenul italian *Sè* (Sine) pentru a limita sau pentru a defini în cadrul acestei lucrări contrapunerea față de *Eu* din partea ansamblului de cunoștințe genetice și ale energiilor instinctive tipice oricărui individ. În sfârșit, *Sine* este moștenirea genetică ce trăiește în fiecare ființă umană.

moduri cinetice posibile: introiecția² și proiecția³.

Din acest conflict cauzat de desprindere, ghicim că “stima de sine” este memoria atotputerniciei originare a Sinelui. Într-adevăr, posibilitatea de a satisface propriul “narcisism” de la sine, fără a fi nevoie de recompense provenite din Non-Eu, produce amintirea unei atotputerniciei originare. O tipologie a extremistului bolșevic, a teroristului islamic, cuprinde acei indivizi, ale căror dorințe nu sunt diferențiate: aceștia suportă pe de o parte îndemnul de a se desprinde, sau mai bine de a îmblânzi și de a controla tensiunea instinctivă, adică instinctul sexual (libido), iar pe de altă parte dorința de a se reîntoarce la atotputernicie. Acesta le cauzează un conflict chinuitor care constă în lipsa sau privarea iubirii de sine, adică un enorm deficit de narcisism. Nevoia lor de afecțiune este atât de puternică, dominantă, obsedantă, încât, de dragul îndeplinirii sale, sunt gata să renunțe la toate celelalte satisfacții. Promisiunea dozei de narcisism primitiv este sursa obedienței lor absolute, a supunerii lor față de tot și de toți cei care îi furnizează această iubire. Amenințarea cu retragerea afecțiunii, adică sursa care le hrănește narcisismul, este instrumentul cel mai potrivit care se pune în folosință pentru a căpăta controlul absolut asupra voinței lor. În orice caz, aceștia au nevoie de doze constante și masive de narcisism pentru a-și menține stima față de ei înșiși și acest deficit trebuie să fie

² Introiecția - în psihologie, mecanism mental inconștient, prin intermediul căruia, conținuturi de gândire, de atitudini, de motive etc, străine, adică aparținând altor persoane, se adună în propriul Eu (nota traducătorului).

³ Proiecția - în psihologie, deplasare, mutare inconștientă de impulsuri îndepărtate din partea Eu-lui din interior spre mediul exterior, mai degrabă la persoane, cărora impulsurile sus menționate le sunt atribuite într-o formă oarecum alterată (nota traducătorului).

umplut și completat continuu. De fapt, simpla amenințare a căderii scurgerilor narcisistice este în stare să mineze poziția lor psihologică, să rupă acel echilibru instabil cu care controlează neuroza lor paroxistică.

Există totuși două tipologii de subiecte de acest gen. În prima tipologie sunt cuprinse tipurile agresive, care doresc să-și procure doza esențială de afecțiune prin acte de violență, prin terorism, prin revoluție, care, evident, trebuie să fie permanente tocmai datorită necesității continue de doze de narcisism: troțkismul, maoismul, integralismul islamic. Cealaltă tipologie cuprinde indivizi care își îndreaptă violența exterioară împotriva lor înșiși și-și caută sprijin prin supunere și prin arătarea suferințelor proprii: sunt acei care deseori sunt denumiți pacifiști, non-violenți, ecologiști, naturaliști, diferite secte creștine, care tind să-și asume rolul preferabil de gregar. Aderarea lor la acțiunea distrugătoare poate să depindă fie de factori specifici, fie de experiențe personale - ca o condiție economică și socială considerată foarte joasă, - fie de episoade la care au fost martori sau parțial victime. Este clar că experiența personală este doar o ocazie pentru a-și mistifica adevăratul conflict ascuns.

Terorismul și drogul

Un aspect interesant pe care-l putem sesiza, este legat și de profilul de intensitate al conflictului neurotic. De fapt, nu este cu puțință să avem o măsură obiectivă a efectelor pe care neuroza le produce la fiecare subiect, totuși nu putem nega faptul că este interesant să înțelegem cum diferitele niveluri posibile influențează comportamentul. Acum, pe bună dreptate, se presupune că narcisismul este o sursă autonomă de producere a

endorfinei⁴. Așadar, dacă evenimentele consolatoare nu sunt suficiente pentru a menține un nivel bun de narcisism, și deseori chiar că nu sunt suficiente, teroriștii sunt nevoiți să-și îndulcească suferința prin substanțe alucinogene artificiale.

Într-adevăr, experiența de zi cu zi arată că mulți dintre aceștia, mai degrabă gregarii, își fac uz și abuz de narcotice. Justificarea folosirii drogurilor ca o experiență alăturată transgresiunii, este în acest punct o mistificatoare evidentă a conflictului patologic. Se datorează tocmai acestei stări alucinate faptul că nu numai teroristul, ci mai ales gregarul terorist, sau pur și simplu cel care aderă la ideologii ce-și propun distrugerea, nimicirea adversarului politic, alimentează convingerea că violența aparține exclusiv celorlalți - Statului, Occidentului, burgheziei, Cruciaților, ignorând în același timp propria violență. Trebuie să fie amețit prin sloganuri (sau prin rugăciuni), repetate altora, dar în primul rând lui însuși, până la extenuare, pentru a-i permite propriului organism să producă endorfină suficientă și să-și mențină starea alucinantă. În caz contrar, ar trebui să-și satisfacă nevoile prin administrarea dozei zilnice de produse artificiale. Dacă asta nu se întâmplă, atunci de fapt subiectul poate cădea pradă așa-zisei criză de

⁴ Este evident că există un raport între imaginea mintală și sistemul electrochimic al aceleiași minți. Endorfina - în biologie, substanță dotată de o acțiune similară celei de morfină, care este sintetizată și secretată de ipofiză (nota traductorului).

conștiință, altfel spus și-ar dea seama în ce stare de aberație l-a aruncat alegerea terorismului.

Atotputernicia gândirii arhaice. Caracteristicile sale.

Faza succesivă a dezvoltării Eului Arhaic este cucerirea cuvântului. Noul-născut înțelege că anumite zgomote sunt întrebuințate ca simboluri pentru a arăta obiectele respective. Tocmai în această etapă a dezvoltării psihicului uman se formează gândirea magică, unul dintre mecanismele principale ale căreia fiind convingerea că poate să pui stăpânire peste orice, dacă îți este cunoscut numele lui. Posibilitatea copilului de a vorbi este considerată a fi obținere a unei mari puteri. Puterea gândirii se confundă cu tăria cuvântului care devine atotputernică. Se sesizează permanența acestei etape a existenței umane prin importanța care, inclusiv la vârsta adultă, se dă cuvintelor nerușinate, insultelor verbale, blestemelor, formulelor solemne, până și poeziilor. Gândirea arhaică este identificată de unii cu însăși gândirea magică.

Într-adevăr, cea dintâi caracteristică a gândirii arhaice este tocmai deosebirea de gândirea magică. Ambele gândiri, de fapt, consideră ca pe un *unicum*, în

sensul ontologic, obiectul în sine și propria idee, sau, în sensul psihologic, obiectul este propria imagine psihică. Partea nu este distinctă de tot, nici individul de specie. Asemănarea așadar nu este distinctă, nici diversificată de identitatea, care, dimpotrivă, este cea dintâi paradigmă, cucerirea adevărată și autentică a gândirii logice. Aceasta din urmă se obține în cursul dezvoltării minții și vine după gândirea magică. Atenție: ea i se adaugă, dar nu o elimină. Ba chiar putem afirma că și la vârsta matură individul este condus foarte des de judecăți formulate pe baza principiului asemănării și nu a identității care este tocmai caracterul fundamental al gândirii logice.

Cea de-a doua caracteristică a gândirii arhaice este simbolismul. Să folosești o idee conștientă pentru a ascunde o altă idee, devenită inconștientă dat fiind că este neplăcută, în psihologie ar însemna reprezentarea realității în mod simbolic. Eul Arhaic sustrage senzația dureroasă a unei amintiri prin intermediul mecanismului simbolic. Simbolismul arhaic, potrivit acestui mecanism, este un mod în care se formează conceptele gândirii paralogice. Acest dualism în gândire rămâne în vârsta adultă prin cele două diferențe ale sale. Gândirea logică pregătește realitatea, adică o anticipează la limita posibilului. Gândirea arhaică, care se identifică cu gândirea magică, înlocuiește realitatea, adică o anticipează în măsura în care este dorită.

Afinitatea patologică precede și produce afinitatea politică

Ceea ce va urma este analiza patologiei, conflictul neurotic, adică cel care îi îndeamnă pe indivizi să-și aleagă terorismul politic ca soluție împotriva tulburărilor care îi urmăresc, dar această patologie a lor, această suferință, îi face să se solidarizeze și să

se înfrățească cu toți cei care suferă de același rău. Adică teroriștii de orice tip și origine se simpatizează reciproc.

Datele istorice confirmă această analiză. De fapt, niciodată ca în acest ultim secol, nu s-au întrunit atât de multe și de diferite grupări, mișcări, partide, care au la bază aderarea ideologică la comportamentul terorist activ. Mai notăm în continuare că între ele s-a observat totdeauna o solidaritate totală, atât la comportament, cât și la declarații. Asta dovedește că afinitatea patologică o precede pe cea politică.

Este așadar conflictul neurotic cel care conduce spre opțiunea teroristă ca soluție pentru micșorarea suferinței cauzate de tensiunea narcisistă. Este o cărare a propriilor neliniști, care însă le provoacă dureri și suferințe mai mari în primul rând victimelor acestui terorism. Această afirmație ne duce spre extinderea analizei, examinând convingerile artiștilor de orice tip, inclusiv ale scriitorilor și ziariștilor. Dacă considerăm că Arta își are rădăcinile în simbolism, atunci putem deduce că ea este legată de gândirea magică. Acum, dacă gândirea logică pregătește realitatea, adică o anticipă în măsura posibilului, iar gândirea magică înlocuiește realitatea, adică o anticipă în măsura în care este dorită, atunci este temeinic să presupunem că între cele două gândiri se poate produce un conflict. Probabil tocmai acest conflict generează așa-zisul temperament al artistului, în sensul că prevederii unei realități nesatisfăcătoare i se opune dorința de a avea un viitor mai bun. Deci, se poate afirma în mod rațional că majoritatea, dacă nu toate ființele umane, își urmează propriul traseu de artist ca pe o soluție neurotică a conflictului dintre cele două gândiri.

De aici se poate înțelege simpatia pe care o are marea masă a așa-zisilor artiști față de acele mișcări care au o ambiguă componentă teroristă, dat fiind că este percepută din partea acestora ca fiind soluția unui viitor dorit. Este real pericolul ca simpatia față de patologia neurotică să-l poată atrage pe artist fără ca acesta să-și dea seama de adâncă deosebire între încotro își îndreaptă prin propria voință conflictul neurotic, adică în domeniul simbolic al artei, și cel ales și practicat de terorist. Trebuie însă, să adăugăm că pentru câțiva dintre acești artiști, cunoașterea, mai mult sau mai puțin refulată, a propriei mediocrități sau a nesiguranței succesului, produce o proprie și voluntară patologie de terorist. Își dau seama de nevoia pe care o au teroriștii de doze de narcisism și, fie din simpatie indirectă, fie din cauza succesului economic rezultat, le oferă în abundență. Exemplele stau sub ochii noștri. Cei mai introvertiți sunt răspândiți în “anchete” continue, făcând inovații de crimele teroriștilor serviciile secrete deviate, CIA, Vaticanul, Mossadul și atâția alții, toate în numele libertății de gândire. Ceilalți, cei mai extrovertiți, practică injuriile, gesturile de batjocură, ca la ușa cortului, în numele libertății satirei.

Faza orală: tovarășii

Imediat după formarea Eului Arhaic, la dezvoltarea omului apar problemele și conflictele generate de sexualitate. Trebuie să constatăm că cercetarea

începută de Freud și urmată de numeroși oameni de știință, încă nu a formulat în domeniul teoretic o clasificare satisfăcătoare a instinctelor. Așteptând ca fiziologia să completeze cercetările privind sursele instinctive, vom analiza pe plan empiric care sunt problemele psiho-patologice ale unui terorist, bazându-ne pe conflictul de origine sexuală.

În primul rând, s-a constatat că sexualitatea pre-adultă se împarte în trei perioade: cea puerilă, de latență și adolescența. Perioada de latență (de așteptare) este desigur importantă deoarece probabil poate reprezenta o condiționare socială întâmplată speciei noastre. Prima fază este dominată de organul care tocmai ne permite un raport trupesc cu Non-Eul, adică gura. Ținta erotismului oral este de a provoca o excitare autoerotică a zonei erogene, iar mai apoi incorporarea obiectelor. Mai multe persoane fixate la acest nivel văd obiectele nu în identitatea lor, ci ca mâncăruri sau ca administratori de mâncăruri. Încorporând obiectele, te unești cu ele. Un tovarăș (compagno) este un „cumpanis”, o persoană, a cărei pâine e identică cu a ta. Incorporarea obiectelor devine și reprezintă neuroza care provoacă subiecților lovite de boală, baza comună a afinității ideologice. Putem identifica aceste subiecte întrucât sunt tulburate de vise și de fantezii cum că ar fi comestibile. Totuși, idea de a fi mâncat nu este doar o sursă de coșmar, ci, dimpotrivă, poate fi și o sursă de plăcere. De fapt, să mânânci și să fi mâncat își asumă scopuri ambivalente.

Analiza perversiunilor sadice scoate deseori la iveală faptul că baza simptomelor este o obsesie în faza orală. În orice caz, obsesia și darea înapoi, regresul, sunt fenomene complementare între ele. Este posibil să presupunem că individul, la trecerea de la un nivel evolutiv inferior, la unul

superior, după ce a cunoscut o mare satisfacție la cel inferior, se comportă oarecum cu o anumită încăpățănare la nivelul evolutiv succesiv. Dacă la noul nivel întâlnește dezamăgiri, atunci își aduce aminte de satisfacțiile gustate în faza precedentă. De aceea se produce o tensiune narcisistă. Această tensiune se micșorează prin obsesii și repetări. Subiectul arată o serie de ticuri, de comportamente de maniac, de repetări obsesive de cuvinte, de fraze sau de sloganuri care scot în evidență un conflict.

Faza sadico-anală: obsesia proprietății

Între perioada orală și cea falică Freud a pus o altă fază de organizare a libidului: faza sadico-anală. Prima țintă a erotismului anal este aceea de a se bucura de senzațiile defecării: de descărcare. Apoi, potrivit unor autori, pentru a ajunge la un stimulent mai plăcut se păstrează masa fecală în vederea înapoierii și creșterii plăcerii cauzate de descărcare. Ajuns la acest punct, se poate trata obiectul exterior, înțeles ca excremen-te, în mod ambivalent: sau poate fi reținut și dorit, sau distrus prin eliminare. Aceste excremente reprezintă în deosebi “posesia” sau proprietatea pe plan socio-economic.

Subiectul va proiecta acest conflict neurotic pe plan politic cu o atenție maniacală față de ideea de proprietate

privată. Vom vedea mai departe cum această idee este proprie tendințelor sadico-anale. Este vorba de erotismul uretral.

Autoerotismul uretral, de asemenea, evo-luează conform unor mecanisme asemănă-toare celor anale. Deși variază după sex, ele se aseamăna foarte mult între ele. La mascul, dacă este deranjat, provoacă reacții de tip sadic, distrugătoare de lucruri, de proprietate în general și deseori aceste subiecte se recunosc ușor dat fiind că sunt afectate de ejaculări precoce. Alte compor-tamente neurotice pe care aici le înregistrăm pur și simplu ca simptome de neuroză ale teroristului, sunt scopofilia, sau voyeurismul, exhibiționismul care rămâne cel mai narcisist comportament, ce unește o creștere a propriei autostime cu frica de castrare.

Mecanismul cinetic regresiv, în această fază este cel al scuipatului. În acest stadiu elaborarea gândirii lor are caracteristicile gândirii arhaice. Percepțiile sunt memori-zate prin reacțiile emotive care le-au provocat. Când dorințele, temerile, se apropie la nivelele de ruptură, impulsul de descărcare a imaginilor concrete - ce produc tensiune emotivă, ajungând până la panică - vine prin intermediul descărcării. Acest mecanism ne permite să deosebim două tipuri de aspiranți teroriști: cel isteric și cel forțat. Cel dintâi se întoarce din acțiunea teroristă îndreptându-se spre fantezia voluntară neformulată în cuvinte, simptomele de conversiune la ideologie înlocuind acțiunile. Cel de-al doilea, în schimb, se întoarce din acțiune îndreptându-se spre pregătire prin intermediul cuvintelor, gândul său terorist fiind o specie de eternă pregătire pentru acțiune, care nu va fi executată niciodată: sunt acei "maestri răi" tip "ne înarmăm și plecați".

Faza falică

Când excitarea sexuală se organizează și se concentrează din ce în ce mai mult pe organele genitale și le descarcă, avem de a face cu faza falică. În genere, "cei mari" din punct de vedere al culturii, al civilizației, al experienței, al educației, interzic sau cel puțin limitează masturbarea la tineri. Această interdicție, potrivit lui Freud și discipolilor săi, provoacă simțul de vină până la adevărate sentimente de castrare, la care apoi se adaugă, se unește complexul lui Oedip. Bolșevicul, teroristul, extremis-tul politic, într-o amplă tipologie e un masturbant înrăit. Deseori consideră că masturbarea este ceva cutremurător și, practicând-o în mod constant, se simte înrolat în rândurile rebelilor. Uneori acest obicei, dacă este preferat în raport cu o relație sexuală, poate să depindă de o originară timiditate, dar persoana respectivă nu este în stare s-o accepte din cauza deficienței sale narcisiste. În schimb, vrea să creadă că, acționând astfel, ajunge la o plăcere mai mare în fanteziile sale perverse, pe care le mistifică aidoma fructului unei minți superioare, care însă într-adevăr nu îndrăznește să ajungă la o situație reală. El tinde să se masturbeze din ce în ce mai des, scoțând la iveală caracterul neurotic al simptomului din care depind:

- a) conflictele de ostilitate și de agresiune care tind să provoace în mod forțat satisfacția lipsită;
- b) așteptarea unei pedepse juste pentru această agresivitate.

În această perioadă, teroristul trece printr-o frică extremă ca nu cumva va fi castrat, ceea ce se evidențiază prin panica represaliilor. El vede în stat, în Occident, în Israel etc, chipul Tatălui care vrea să-l castraze, urăște orice formă posibilă de autoritate statală, laică, organizată, ceea ce reprezintă civilizația occidentală. Dimpotrivă, la terorist este dezvoltată la un grad

superior teroarea represaliilor și tocmai la acest punct slab trebuie să-l lovim. La popoarele care practică circumcizia, de pildă musulmanii și evreii, s-a constatat un număr înalt de subiecte masculine care suferă de complexul castrării. Pe de altă parte și sinuciderea la momentul acțiunii teroriste poate fi interpretată cu ușurință ca fiind o voință de a evita pedeapsa-castrare apărută în urma unei eventuale capturări.

Complexul lui Oedip

Multiple sunt împrejurările care deranjează depășirea fazei oedipiene. Prezența în memorie a “scenei capitale”⁵ este fără îndoială un element care ajută la cunoașterea existenței la subiect a unei traume emotive care se referă la această fază. Deci dragostea față de părintele de sex opus și dorința ca părintele de același sex să moară, sunt cele două elemente care constituie complexul lui Oedip. Experiențele personale traumatiche sau doar influențele lor cronice sunt cauzele acestui complex. Elementul provocator este experiența sau amenințarea reținută ca atare de către subiect. Pot fi individualizați ca fiind mai predispuși, fiii unici, în cazul în care cineva a avut un frate mai mic, cu o diferență foarte mare de vârstă.

Moartea unui părinte în copilărie poate servi ca un indiciu optim de complex oedipian. În acest caz se observă clar o legătură între sexualitate și moarte. Asta provoacă o puternică teamă sexuală sau tocmai aici există pericolul nașterii unei tendințe de martiriu deoarece moartea este trăită ca o unire cu părintele dispărut. Acestea sunt subiectele ideale destinate să-i aparțină celei de-a doua verigă, sunt idealurile combatante care trimit la înfrângere -

⁵ Asta constă în viziunea reală sau închipuită a raportului sexual între proprii părinți.

kamikadzele terorismului.

Ce este Super-Eul

Când interdicțiile lumii externe animate, adică muștrările din partea părinților, rămân și în lipsa prezenței lor, asta înseamnă că s-a format deja un gardian al impulsurilor noastre de voință: este formarea Super-Eului.

S-a vehiculat ideea potrivit căreia această funcțiune derivă de la introiecția la nivelul Eului a propriilor părinți. Acum depășirea perioadei edipiene ar avea ca efect permanent introiecția lor și relativa identificare cu Eul.

Cel dintâi stadiu al Super-Eului

Existența a acestei funcții psihice care ia numele de Super-Eu iese la iveală tocmai când interdicțiile impuse de către părinți rămân eficiente și dacă aceștia din urmă nu mai sunt prezenți. Această funcție acționează în modul următor: înainte de toate se reprezintă ca iminente unele situații sau comportamente. Evenimente de acest gen, considerate de a fi pe punctul de a se întâmpla, sunt tratate ca fiind similare cu altele care au fost memorizate, ducând la pierderea afecțiunii materne sau, dimpotri-vă, la producerea pierderii afecțiunii materne sau a unei răsplăți. Este vorba așadar de o proiecție care este în stare să-și însușească o judecată de similitudine, fie un raționament de cauză și de efect.

Memorizarea interdicțiilor, definită ca o introiecție a obiectului, este calificată ca un prim element de alterare a Eului. Un element-cauză în stare să dirijeze autorepri-marea energiilor instinctive este, în opinia unor psihologi, principalul instinct al copilului în imitarea părinților. În conflictul căruia îi este supus pentru a da curs liber sau a-și suprima impulsurile, el își exteriorizează pe pre-super-Eul, care sunt reprezentați ca niște balauri sau ca polițiști. Cu completarea Super-Eului se deosebesc diferite funcții psihice, ale căror mecanisme nu sunt totuși lămurite. În orice caz, este evident faptul că coșmarul se organizează cel puțin parțial în sensul vinovăției. Cum se întâmplă asta?

Ceea ce în antropologie numim Profecție, în limbajul logic este arătată ca prezicerea unui eveniment, din punct de vedere psihologic este o proiecție, adică o reprezentare a unui eveniment extern care, în acest caz, are ca efect pierderea iubirii sau castrarea. Simțul vinovăției reprezintă pierderea protecției acestui subiect interior sau pedepsirea executată din partea subiectului însuși, adică Super-Eul. Eului îi e teamă ca nu cumva va fi pur și simplu nimicit. Ia naștere necesitatea de a fi pedepsit, ceea ce poate deveni fi o formă specială pentru a-și absolvi păcatele, deoarece în acest mod se șterge vina, și, în consecință, nu vei fi nimicit. Acesta este tocmai mecanismul care stă la baza așa-zisului țap ispășitor, unde cel vinovat este înlocuit de victima jertfită, care este omorâtă în locul păcătosului. Dacă am fi interpretat simțul vinovăției ca pe o revizuire a eventualei pierderi a unei surse de autostimă, probabil ar putea să-i percepem mai ușor mecanismul. Într-adevăr, ajuns la acest punct, în orientarea voinței sale de acțiune, Eul ar trebui să țină seama fie de realitate, fie de un alt reprezentant al realității, pe care aș defini-o realitate profetică și

care este complexă întrucât cuprinde efectele simțurilor de vinovăție. Super-Eul devine sediul și distribuitorul nu numai al amenințărilor și al pedepselor, ci și al protecției și al liniștirilor, în sfârșit, devine un propulsor autonom de narcisism, adică de susținere a autoestimării. De aici se poate bănui că cel care trece printr-un conflict la nivelul Super-Eului, pe de o parte are nevoie de o structură care să-l ocrotească: partidul, avangarda, grupul, pe de altă parte are nevoie să ispitească, dacă bărbatul este un cocoșel, respectiv dacă femeia este un matriarh. Din cercetările actuale, deși încă nu este lămurită diferențierea între materialele Eului și cele ale Super-Eului, putem totuși să afirmăm că stratul cel mai adânc al Eului este format din senzațiile propriului corp: orientarea cinetică, cea olfactivă, apoi cea vizuală, în fine cea auditivă. În schimb, stratul inițial al Super-Eului are la bază înțelegerea cuvintelor, adică și a comenzilor. În același timp, se pare că există o strânsă legătură între Sinele și Super-Eul.

Depășirea complexului lui Oedip permite stabilirea definitivă a Super-Eului, iar menținerea într-o fază intermediară a lui duce fără echivocuri la producerea unui subiect neurotic. Acum tânărului care își urăște părinți, îi este teamă de represalii. Iată așadar o însușire ce poate să facă înțeles un element patologic al teroristului care este supus unui conflict în cadrul Super-Eului. Ceea ce îl va deosebi, sunt temerile sociale, sugestiile maselor, idealurile, precum și fanatismul religios. O atare sarcină neurotică va fi considerată de el ca fructul culturii sale ideologice sau religioase. Este subiectul care îngroașă îndeosebi cea de-a treia verigă: cea a susținătorilor. Este vorba de telefoniști, faxiști, mărșăluitori, subsemnați bine pregătiți, în concluzie agitatori prin excelență. Și ei trăiesc într-o continuă

fază alucinantă care le permite să nu sesizeze ororile cauzate de teroriști, considerând insuportabilă orice atitudine a “adversariilor”.

(va urma)

* **ANTONIO FRATTASIO**, fost comisar al Siguranței Publice italiene, actualmente notar la orașul Udine, judecător de onoare, dramaturg, ziarist (numele său figurează în Registrul Ziariștilor din Italia), a urmat Colegiul Militar din Neapole, respectiv Școala Superioară de Poliție de la Roma (specialitatea Medicină legală), doi ani de inginerie la Universitatea La Sapienza din Roma, iar apoi, tot în cadrul universității sus menționate, a terminat, cu rezultate excelente, Facultatea de Jurisprudență. S-a ocupat în mod continuu și pasionant cu investigația și cercetarea crimei, publicând numeroase studii psihologice și sociale. Este autorul cărților: „UR Amurgul omului politic”, „Manual succint al antiteroristului”, „Manual de drept succesoral”, „Taxarea imobilelor” etc, precum și al mai multor drame puse pe scenă, printre care, drama în cinci acte „Giordano Bruno” a fost tradusă în limba română. Antonio Frattasio a susținut diferite rubrici publicistice și conferințe în domeniile fiscal și de drept civil. Este membru al colectivului de redacție al Revistei române de drept social și globalizare și profesor onorific al Universității Române de Științe și Arte „Gheorghe Cristea” din București. „Epistemologia terorii” al doctorului Antonio Frattasio este înfățișarea sub formă de manual universitar, al cărții sale „Profilul unui terorist”, publicată de două ori de renumita editură KOINé (Roma, 2006), fiind considerată „un studiu exhaustiv despre originea terorismului și psiho-patologia unui terorist”.